

Mgr. Jana Plátová, Ph.D. – APOKRYFNÍ EVANGELIA
(FF MU / ZS 2012; janaplatova@seznam.cz)

Program předmětu:

Prameny: edice a překlady apokryfních spisů, sekundární literatura Pojem novozákonní kánon a apokryfní literatura Fenomén gnóze ve starověku
P. Oxy, P. Egerton Kanonický závěr a nekanonické závěry Mk Agrapha
Tajné Markovo evangelium
Tomášovo evangelium
Židokřesťanská evangelia (ev. Nazorejců, Hebrejců a Ebionitů)
Dialogická evangelia (Matějovo evangelium(?), Evangelium Egyptanů, Jidášovo evangelium, Evangelium Spasitele, Rozhovor se Spasitelem, Filipovo evangelium, Mariino evangelium)
Petrovo evangelium
Evangelia dětství (ps. Tomášovo evangelium, Protoevangelium Jakubovo; ps. Matoušovo evangelium)

Ukončení předmětu:

Předmět je ukončen ústním kolokviem, při kterém student prokáže znalost probírané látky. Konkrétní okruhy ke kolokviu budou zveřejněny v druhé polovině kurzu.

Doporučená literatura

Bible:

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona. ČEP, Praha: Česká bibl. společnost 1998¹¹ (nebo jiný překlad).
The Critical Edition of Q, eds. J. M. Robinson – P. Hoffmann – J. S. Kloppenborg, Leuven: Peeters 2000.
Novum Testamentum Graecae, eds. E. Nestle – B. et K. Aland, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 1993²⁷.
Synopsis Quattuor Evangeliorum, ed. K. Aland, Stuttgart: Deutsche Bibelgesellschaft 2001¹⁵.

Edice a překlady novozákonních apokryfů:

J. M. ROBINSON (ed.), *The Coptic Gnostic Library: A Complete Edition of the Nag Hammadi Codices*, Leiden: Brill, 2000. (Česky vychází jako *Rukopisy z Nag Hammadí* v nakl. Vyšehrad.)
H.-M. SCHENKE (ed.), *Nag Hammadi Deutsch*, Berlin–New York: Walter de Gruyter 2007.
J. A. DUS – P. POKORNÝ (eds.), *Neznámá evangelia. Novozákonní apokryfy I.*, Praha: Vyšehrad 2001.
J. A. DUS (ed.), *Příběhy apoštolů. Novozákonní apokryfy II.*, Praha: Vyšehrad 2003.
J. A. DUS (ed.), *Proroctví a apokalypsy. Novozákonní apokryfy III.*, Praha: Vyšehrad 2007.
M. DOSPĚL (ed.), *Jidášovo evangelium*, Praha: KLP 2006.
D. LÜHRMANN (ed.), *Fragmente apokryph gewordener Evangelien in griechischer und lateinischer Sprache*, Marburg 2000.
W. SCHNEEMELCHER (ed.), *Neutestamentliche Apokryphen I., Evangelien, Neutestamentliche Apokryphen II., Apostolisches Apokalypsen und Verwandtes*, Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) 1990⁶ a 1997⁶.
Ch. MARKSCHIES – J. SCHRÖTER (eds.), *Antike christliche Apokryphen in deutscher Übersetzung I. Evangelien und Verwandtes*, Tübingen: J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) 2012.
A. RESCH (ed.), *agrapha. Aussercanonische Schriftfragmente*, Darmstadt: Wissensch. Buchgesellschaft 1967².
T. J. KRAUS – T. NICKLAS (eds.), *Das Petrus-evangelium und die Petrusapokalypse. Die griechischen Fragmente mit deutscher und englischer Übersetzung*, GCS N.F.11, Berlin–New York: de Gruyter 2004.
J. GIJSEL (ed.), *Libri de Nativitate Mariae. Pseudo-Matthaei Evangelium*, CCSA 9, Turnhout: Brepols 1997.
R. BEYERS (ed.), *Libri de Nativitate Mariae. De Nativitate Mariae*, CCSA 10, Turnhout: Brepols 1997.
T. BURKE (ed.), *De infantia Iesu euangelium Thomae graece*, CCSA 11, Turnhout: Brepols 2011.
<http://www-user.uni-bremen.de/~wie/>

Sekundární literatura (kromě úvodů k výše uvedeným edicím a překladům):

S. DÖPP – W. GEERLINGS, *Lexikon der antiken christlichen Literatur*, Freiburg: Herder 1999².
J. HARTENSTEIN, *Die zweite Lehre: Erscheinungen des Auferstandenen als Rahmenerzählungen frühchristlicher Dialoge*, Akademie Verlag 2000.
T. J. KRAUS – T. NICKLAS, *Das Evangelium nach Petrus. Text, Kontexte, Intertexte*. TU 158. Berlin–New York: Walter de Gruyter 2007.
Ch. MARKSCHIES, *Die Gnosis*, München: C. H. Beck 2001.
S. PETERSEN, „Zerstört die Werke der Weiblichkeit!“ *Maria Magdalena, Salome und andere Jüngerinnen Jesu in christlich-gnostischen Schriften*, Leiden–Boston–Köln: Brill 1999.
P. POKORNÝ, *Píseň o perle. Tajné knihy starověkých gnostiků*, Praha: Vyšehrad 1998².
J. QUAISTEN, *Patrology I-IV*, Westminster: Christian Classics 1988².
L. TICHÝ, *Úvod do Nového zákona*, Svitavy: Trinitas 2003.
<http://www2.unil.ch/aelac/>

Origenes, In Lucam homiliae I,1-2

Et ut sciatis **non solum quatuor evangelia, sed plurima esse conscripta**, e quibus haec, quae habemus, electa sunt et tradita ecclesiis, ex ipso prooemio Lucae, quod ita contextitur, cognoscamus: *Quoniam quidem multi conati sunt ordinare narrationem* (cf. Lc 1,1). Hoc quod ait: conati sunt, latentem habet accusationem eorum, qui absque gratia Spiritus sancti ad scribenda evangelia prosiluerunt. **Matthaeus quippe et Marcus et Ioannes et Lucas non sunt conati scribere, sed Spiritu sancto pleni scripserunt evangelia.** Multi igitur conati sunt ordinare narrationem de his rebus, quae manifestissime cognitae sunt in nobis. **Ecclesia quattuor habet evangelia, haeresis plurima, e quibus quoddam scribitur secundum Aegyptios**, aliud iuxta Duodecim Apostolos. Ausus fuit et **Basilides** scribere evangelium et suo illud nomine titolare. **Multi conati sunt scribere, sed quatuor tantum evangelia sunt probata**, e quibus super persona Domini et Salvatoris nostri proferenda sunt dogmata. Scio **quoddam evangelium, quod appellatur secundum Thomam, et iuxta Mathiam**; et alia plura legimus, ne quid ignorare videremur propter eos, qui se putant aliquid scire, si ista cognoverint. **Sed in his omnibus nihil aliud probamus nisi quod ecclesia, id est, quattuor tantum evangelia recipienda.**

Eusebius, HE III 25,5-7

„...i{nÆ eijdevnai ei[comen aujtav~ te tauvta~ kai; ta;~ ojnovmati tw`n ajpostovlwn pro;~ tw`n aiJretikw`n proferomevna~ h[toi wJ~ Pevtrou kai; Qwma` kai; Matqiva h] kaiv tinwn para; touvtou~ a[llwn eujaggevlia periecouvsa~ h] wJ~ jAndrevou kai; jIwavnou kai; tw`n a[llwn ajpostovlwn pravxei~: w|n oujde;n oujdamw`~ ejn suggravmmati tw`n kata; ta;~ diadoca;~ ejkklhsiaстикw`n ti~ ajnh;r eij~ mnvmhn ajgagei`n hjxivwsen, povrrw dev pou kai; oJ th`~ fravsew~ para; to; h`qo~ to; ajpostoliko;n ejnallavttei carakthvr, h{ te gnwvmh kai; hJ tw`n ejn aujtoi`~ feromevwn proaivresi~ plei`ston o{son th`~ ajlhqou`~ ojrqodoxiva~ ajpav/dousa, o{ti dh; aiJretikw`n ajndrw`n ajnaplavsmata tugcavnei, safw`~ parivsthsia: o{qen oujdÆ ejn novqoi~ aujta; katataktevon, ajllÆ wJ~ a[topa pavnth/ kai; dussebh` paraithtevon.“

Origenes (*Fragmenta ex comm. in Matth. 1*; srv. Eusebius, *HE VI 25,4-6*) dělí knihy do 3 skupin:

- A) spisy nesporné a uznávané (avnanti, rrhta/o`mologou, mena)
- B) spisy, o nichž se pochybovalo (avmfiballo, mena)
- C) spisy heretické / apokryfní / falešné (yeudh/)

Eusebius (*HE III 25,5-7*) dělí knihy do 4 skupin:

- A) spisy obecně uznávané (o`mologou, mena)
- B) spisy, o nichž se pochybovalo (avntilego, mena)
- C) spisy nepravé (no, qa)
- D) spisy heretické (tw`n aiJretikw`n)

